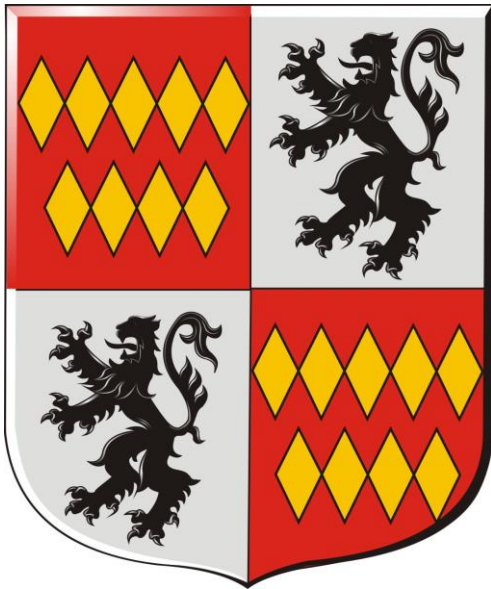

Jan van der Does (1545-1604)

Does (Janus Douza a Noortwyck), Jhr. Jan van der (N.B. Janus Douza a Noortwyck noemde hij zich zelf bij zijn eerste bundel Latijnse gedichten in 1569 toen hij nog in Noordwijk woonde, later werd dat Nordovix), heer van Noordwijk, Langeveld en Kattendijke, heer van Bergesteyn na het overlijden van zijn vader in 1550 op 5-jarige leeftijd, wat kort daarop per leenbrief van de landheer Karel V werd bevestigd, geb. Noordwijk 5 december 1545, 10^e generatie in het oud-adellijk geslacht Van der Does, opgevoed door zijn grootvader Frans van Nijenrode en na diens overlijden in 1560 door zijn oom Werner die ook de plichtplegingen van de leenbrief door Karel V had verzorgd, studeerde Lier 1655, Delft 1560 (Latijnse school), Leuven 1561, Douai 1563-1564 en Parijs 1564-1566, hoogheemraad van Rijnland 1570, streng katholiek opgevoed, werd geconfronteerd met de splijtzwaam van de tachtigjarige oorlog, mede onderstreept door de razzia's van de watergeuzen "zeerovers zoals hij ze noemde", langs de Hollandse kusten, die hem dwongen Noordwijk te verlaten en naar Leiden uit te wijken, maar daar sloot hij zich in november 1572 toch bij de opstand aan, lid van het verbond der edelen. In december 1572 vinden wij hem als registermeester bij de Staten van Holland. Hij nam toen deel aan het gezantschap van de Staten van Holland naar Engeland om hulp te vragen tegen de Spaanse tirannie. Tijdens het beleg van Leiden treffen we hem als bevelhebber van een ca. 80 man tellend vendel 'vrijbuiters', waarmee hij talrijke uitvallen heeft ondernomen. Als mede-gouverneur en commissaris van Oranje beleefde hij het roemrijke ontzet en nam verder deel als hoofd van de stedelijke krijgsmacht tijdens de belegering van 1574, kreeg daarna te Leiden als superintendent de leiding over de militaire zaken tot 1576. Hem werd als beloning door de Staten een gouden penning geschonken, instandhouding van zijn vendel en uitbreiding van zijn heerlijkheid werd hem toegestaan. Hij was humanist, historicus, was zowel in Nederland als in Europa een zeer gewaardeerde dichter filoloog, eerste beschermheer van "Hollands Hooge Schoole" (Leidse Universiteit) in 1575, bestuurder, curator van de Leidse Universiteit en eerste universiteit bibliothecaris 1585, dijkgraaf van Rijnland, gedeputeerde bij de Staten-Generaal namens Holland en de Ridderschap van Holland 1590-1592, raadsheer bij de Hoge Raad van Holland en Zeeland te Den Haag 1591-1604 (vanaf 1601 niet meer actief), staat afgebeeld op het schilderij "Portretgroep van Jan van der Does en zijn gezin", testeert 6 oktober 1604, zijn vrouw krijgt het vruchtgebruik over alle goederen, erfgenamen zijn de vier kinderen, jonkheer Steven van der Does, jonkvrouw Anna van der Does, jonkheer Frans van der Does en jonkheer Dirk van der Does. Hij overleed twee dagen later in Den Haag 8 oktober 1604, er is een grafmonument en standbeeld van hem, zoon van Johan van der Does, ridder, heer van Noordwijk, en diens tweede vrouw Anna van Nijenrode, vrouwe van Bergesteijn.

Hij huwde 22 september 1566 (huw. contr. 22 september 1566) met Elisabeth van Zuylen van de Haer, geb. op kasteel de Haar 13 november 1545, dochter van Dirk van Zuylen van de Haer, heer van de Haer en Zevender, ridder, schout van Utrecht, en Johanna Drakenborg, vrouwe van Drakenburg en Oudaen.

Uit het huwelijkscontract blijkt dat hij heel veel land had, o.a. vijftien morgen weiland gelegen in het kerspel van Abcoude, veertig morgen land gelegen in Kamerik, venen in Gelderland en Rhenen waar processen over liepen, grond in Zeeland, en veel kleine stukken grond waar hij inkomsten uit verkreeg. Het was voor de Staten Holland reden om op 6 februari 1578 een resolutie aan te nemen waarbij zij verklaarden dat hij voortaan geen jurisdictie meer mocht uitoefenen als "halshere" van Noordwijk dan ter plaatse waarover hij de ambachtsheerlijkheid heeft gehad, en dat de andere dorpen en plaatsen onder het baljuwschap van Noordwijk voortaan onder dat van Rijnland zullen ressorteren.

Lit.:

- J.I.D. Nepveu, Van der Does, Pels, Stamhorst, De Witt; in: De Navorscher, jrg. 31 (1881), blz. 632.
- Vereniging "De Oude Dorpskern" te Noordwijk 20e jaargang 2005 no 64. Lezing uitgesproken op 11 november 2004 ter gelegenheid van de vierhonderdste sterfdag van Janus Dousa door Prof. Chr. Heesakkers.
- C.J. Polvliet, Genealogie van het oud-adellijk geslacht Van der Does, 's-Gravenhage 1893, blz. 71, 72 en 73.
- J. Kloos, Noordwijk in de loop der eeuwen, 1928.
- Nederlandsch Biografisch Woordenboek, deel 6, blz. 425 ev.
- Van der Aa, Biografisch Woordenboek der Nederlanden, deel 4, blz. 214 ev.
- W.M.C. de Regt, Janus Dousa. Zijn vrouw en kinderen; in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 42 (1924), kolom 297.
- Janus Dousa; in: De Nederlandse en Vlaamse auteurs (1985) in de digitale Bibliotheek voor de Nederlandse letteren.
- E.B.F.F. Wittert van Hoogland, De ridderhofstad Bergesteyn; in: Genealogische en Heraldische bladen, jrg. 8 (1913), blz. 109.
- J.A. Feith, Het huwelijkscontract en het testament van Janus Dousa (van der Does); in: Algemeen Nederlandsch Familieblad, jrg. 5 (1888), blz. 158.
- Regionaal Archief Leiden, inventaris van het oud-archief van Noordwijk 1400-1811, nr. 89.

Wapen:

- Vereniging "De Oude Dorpskern" te Noordwijk 20e jaargang 2005 no 64. Lezing uitgesproken op 11 november 2004 ter gelegenheid van de vierhonderdste sterfdag van Janus Dousa door Prof. Chr. Heesakkers.
- J. Kloos, Noordwijk in de loop der eeuwen, 1928.

Afbeelding:

- Museum De Lakenhal S 28 (Fragment uit het schilderij "Portretgroep van Jan van der Does en zijn gezin").

Vervaardiger:

- Roeloff Willemsz. van Culemborg (ca. 1591).